

δύναμη, ἅμα μποῦνε σὲ κανένα μέρος σημαντικό, ὅπου θέλεις νὰ προσέξῃ ὁ ἀναγνώστης». Αὐτὸν τὸν κανόνα ἐμεῖς τὸν κρατοῦμε. Τὰ τέτοια τῆς καθαρεύουσας τὰ βάζουμε ὅπου εἶναι τὸ μέρος σημαντικό, τὰ γράφουμε—ὅταν θέλουμε νὰ προσέξῃ ὁ ἀναγνώστης πῶς εἶναι γελοῖα. Μονάχα ὁ κ. Σκιας δὲν μπόρεσε νὰ τὸ προσέξῃ καὶ νὰ καταλάβῃ πῶς, μὲ τί τρόπο, τὰ γράφουμε, τὸ πῆρε πῶς τὰ γράφουμε «κατὰ λάθος» καὶ αὐτὰ, καὶ μὲ σοβαρότητα κομικὴ ἀραδιάζει μερικὰ στὸ βιβλίο του. Ἄμεσως ὕστερ' ἀπὸ τὴ θριξὶ ποὺ συγκρατοῦσε τὸ ἐπιχειρήμα γράφει ὁ κ. Σκιας «ἡδύνατο δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐμῆς πραγματείας νὰ μάθῃ ὅτι ἡ ἀληθὴς γλωσσικὴ ἐπιστὴμη κρίνει τὴν ὑπαρξίν διπλῶν στοιχείων ὡς ἀναπόφευκτον εἰς πᾶσαν γλῶσσαν». Γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ «ἐκ τῆς πραγματείας» ἔμαθε ὁ ἐπικριτὴς ὅτι «ἡδυνήθη»—καὶ τὸ εἶδαμε πρὶν πῶς ὁ κ. Σκιας βρῖσκει ἀναλογίαις καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχουν. Πᾶμε παρακάτω «τὰ πλεονάζοντα ἐκ τῶν στοιχείων τούτων ἡ λογοτεχνία διατηρεῖ ἐπὶ ὅλους κίονας, ὅχι ἐνεκα ἀρχαιομανίας τῶν λογοτεχνῶν, ἀλλὰ μόνον διότι εἶναι χρήσιμα». Τώρα καταλάβαμε· τὴ θριξὶ ποὺ ἔσπρισε, τὴν κραταίει ἡ καθαρεύουσα ποὺ ἄλλο τίποτα δὲν εἶναι παρὰ λογοτεχνία, ὅχι «ἐνεκα ἀρχαιομανίας» ἔχει γιατί βρῖσκει κάπως πρόστυχες τῆς τρίχες τῆς μαῦρες, ἀλλὰ μόνο γιατί εἶναι χρήσιμη. — «Διὰ τοῦτο παρατηρεῖται ἀρχαϊσμός τις ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς λογοτεχνίας καὶ μάλιστα τῆς ποιητικῆς παντός ἔθνους, οὐδαμῶς δὲ εἶναι τοῦτο ἐξαιρετικὴ ἰδιοτροπία ἡμῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων». Γιὰ τὴ γλῶσσα τῆς λογοτεχνίας δὲ μιλοῦσαμε τόσον ὥρα, καὶ λέγαμε ἂν εἶναι ἐξαιρετικὴ ἰδιοτροπία τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ποὺ «ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς λογοτεχνίας τῶν παρατηρεῖται ἀρχαϊσμός τις—ἀλαφρός»; Καὶ ἀποσώνει ὁ κ. Σκιας τὴ σελίδα μὲ τὴν παρατήρησιν ὅτι «παρ' ἡμῶν συμβαίνει ἐνίοτε καὶ ἐν τῷ προφορικῷ λόγῳ νὰ προτιμῶνται ἀπηρχαιωμένα στοιχεῖα» ὅχι γι' ἄλλο λόγο κανένα, ὅχι γιατί εἶναι ἐν τῇ γνώμῃ μερικῶν εὐγενικῶν καὶ φαντάζον ὥραϊα, μὰ γιατί «δὲν εἶναι εὐάρεστος εἰς τοὺς πολλοὺς τῶν θνητῶν ὁ μακαρονισμός, ἐξαιρουμένων μόνον αὐτοχειροτονήτων τινῶν παρ' ἡμῶν ἀκαδημαϊκῶν». Παντοῦ τᾶσπρον μαῦρο καὶ τὸ μαῦρο ἔσπρον. Ποῦ ζεῖ ὁ κ. Σκιας καὶ δὲν ἔφτασε ὡς σ' αὐτὸν τόνομα τῆς καθαρεύουσας τῆς γνωστῆς σ' ὅλο τὸν κόσμον μεγάλης φάμπρικας, ποὺ βγάζει ἀποκλειστικὰ μακαρόνια καὶ σκαλωκίδας ὅσα δὲ βγάλουν ὅλες μαζί οἱ φάμπρικες τῆς Ἰταλίας; Στὴν κρίση του ὁ ἐπικριτὴς εἶχε παρατηρήσει ὅτι κάποια λόγια τοῦ

Πάουλ γιὰ τὴν ἀκαθαρωτάτην γερμανικὴν» ποὺ παίρνουν καὶ δίνανε μέσα στὸ βιβλίο τοῦ κ. Σκιας τὰ εἶχε ὁ τελευταῖος παραξηγήσει. Ἐδειξε, λένε, τὴν παρεξήγησιν, καὶ μὲ τί τρόπο μεταχειρίζεσταν ὁ κ. Σκιας, καὶ ὅπου ταιρίαζε καὶ ὅπου δέν, τί συμπέρασματα γιὰ τὴ θεωρίαν του ἔβγαζε, ἀπὸ τὴν παραξηγημένην φράσιν, ποὺ σὺν ἀξίωμα ἔπαιρνε τοῦ γερμανοῦ γλωσσολόγου. Κι εἶταν αὐτὰ, τὰ συμπέρασματα, τὰ ποτελέσματα τῆς παραξηγησῆς, ὁ λόγος, ἂν δὲν ἔχω λάθος, ποὺ μίλησε γι' αὐτὴν ὁ ἐπικριτὴς. Μ' αὐτὴ τὴν ἀφορμὴν μάλιστα καὶ ἀπὸ κάποιο παρόμοιο λόγο, εἶπε καὶ μερικὰ γιὰ τὴν «κοινὴν γλῶσσαν» καὶ τὴν καθαρεύουσα, —κάποια ὄχι σωστὴ ἐξήγησιν ποὺ δίνουν τοῦ φαινομένου, ὅτι ταιριαζόντων καὶ ἐν τῇ καθαρεύουσῃ ὅσα λέει ὁ Πάουλ γιὰ τίς «κοινὰς γλώσσας», εἶπε καὶ γιὰ τὴ «μεσαιωνικὴ λατινικὴ» πῶς τὴν ἔκρινε ὁ Πάουλ, καὶ πῶς ἐστὶ ἀνκλόγα θάρσιν καὶ τὴν καθαρεύουσα ὁ μεγάλος γλωσσολόγος, ποὺ βγήκε μὲ δικὰ του λόγια νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ ὁ μεγάλος παραξηγητὴς κ. Σκιας. Γι' αὐτὰ—πραγματα μὲ κάποια σημασία, ποὺ τὰ εἶπε κίονας πρῶτος ὁ ἐπικριτὴς—στὴν ἀπάντησίν του ὁ κ. Σκιας δὲ γράφει λέξη. Ἄν ἔγραφε, ἴσως ἔπρεπε νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ἐπικριτὴν ποὺ τοῦμαθε σὲ μερικὰ ζητήματα πῶς πρέπει νὰ κρίνει. Γράφει ὅμως γιὰ τὰ ἄλλα—τὴν ἀπὸ μέρους τοῦ παραξηγησῆ. Οἱ σελίδες 56 καὶ 57 εἶναι θᾶλεγε ὁ Πρωταγόρας, ἓνα εἶδος «ἐπιδείξις» τῆς τέχνης τοῦ κ. Σκιας. Βλέπει ἐκεῖ ὁ ἀναγνώστης ὅχι μόνο πῶς καμιά παραξηγήσιν δὲν ἐγίνε, κ' ἔχει ἄδικον ὁ ἐπικριτὴς, μὰ καὶ ὅτι ἀκόμα ὁ τελευταῖος «θεωρίαν νέαν ἀνήκουσαν ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτὸν» ἀντὶς νὰ εἰπῇ πῶς εἶναι δική του, τί ἔκανε νομίζετε; εἶπε πῶς εἶναι τοῦ Πάουλ· ἐνῶ τὸ σωστὸ καὶ τὸ ταχτικὸ εἶναι νὰ παίρνετε τὰ ξένα καὶ νὰ τὰ λές γιὰ δικὰ σου. Ἄς δοῦμε μιὰ στιγμὴ τὴν παραξηγήσιν καὶ τὸ ἄδικον τοῦ ἐπικριτῆ. Ἐγράφε αὐτὸς ἐν τῇ κρίσει του ὅτι ἐν τῷ μέρει ποὺ βρῖσκεται ἡ φράσιν γιὰ τὴν καθάρια γερμανικὴν, μιλάει ὁ Πάουλ «γιὰ τὴν προφορὰν, καὶ ὅχι γιὰ τὴν σύνταξιν καὶ τὴν γραμματικὴν καὶ τὸ λεχτικόν». Λάθος ἔχει ὁ ἐπικριτὴς, γράφει ὁ κ. Σκιας, καὶ ἂς διαβάσῃ τὴ σελίδα 92 τοῦ βιβλίου μου νὰ ἰδεῖ «ἐτερον χωρίον τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἐπεξηγοῦν τὴν ἐννοίαν τῶν λόγων αὐτοῦ». Τί λέτε; ἀντὶς νὰ νομίζουμε ἐν τῇ σελίδα 92 τὸ βιβλίου τοῦ κ. Σκιας, ποὺ δὲν τόχω κίονας εἶδῶ, τὸ ἴδιο δὲν εἶναι, ἴσως καὶ καλύτερα, νὰ πᾶμε ἐν τῷ ἴδιῳ τῷ μέρει ὅπου βρῖσκεται ἡ φράσιν καὶ νὰ διαβάσουμε τί γράφει ὁ ἴδιος

ὁ Πάουλ ἄμεσως ὕστερα ἀπὸ κρίσιν: «Ἔτσι δὲ θάποδεχθεῖ «τρανότερον» τὸ λάθος παρὰ μὲ τὸ «χωρίον» ποὺ λέει ὁ κ. Σκιας καὶ ποὺ δὲ βρῖσκεται, νομίζω, ἐν τῷ ἴδιῳ μέρει; Ὅριστε τί γράφει ὁ Πάουλ—ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ κ. Χατζηδηκίου—ὕστερα ἄμεσως ἀπὸ κρίσιν τῆ φράσιν: «Διότι ἡ ὡς πρότυπον διὰ τοὺς Γερμανοὺς θεωρουμένη γλῶσσα εἶναι ἡ τοῦ θεάτρου, μεθ' ἧς δὲν συμφωνεῖ ἐντελῶς ἡ ἐπικρατοῦσα προφορὰ τῶν μεροφημένων». (Γλωσσολογικαὶ μελέται.—Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος μέρος Δ'.)—Ἄς ἔρθουμε ἐντὶς «νέαν θεωρίαν» ποὺ «ἀνήκει ἀποκλειστικῶς» ἐντὶς ἐπικριτῆ, καὶ ὅμως ἔγραφε αὐτὸς ἐν τῇ κρίσει του πῶς εἶναι γνώμη τοῦ Πάουλ. Τί ἔγραφε; «προχωρώντας ὁ Πάουλ λέει παστρικά ὅτι τὰ ἄλλα—γραμματικὴ, σύνταξιν, λεχτικόν, πλέξιμο λόγου, ὄλα—ὁ συγγραφέας τὰ ἐξίζει». Τέτοιον πρᾶμα, γράφει ὁ κ. Σκιας, οὔτε εἶπε οὔτε μποροῦσε νὰ πεῖ ὁ Πάουλ «διότι πᾶς ἀληθὴς λογοτέχνης μεταχειρίζεται γλωσσικὰ στοιχεῖα ὑπάρχοντα ἔδη καὶ δὲν ἐξίζει γραμματικὴν, σύνταξιν κτλ.»

Μὰ καὶ ὁ ἐπικριτὴς δὲν εἶπε τέτοιον πρᾶμα. Καὶ θᾶλεγα πῶς εἶταν ἐκτὸς μόνον παραξηγήσιν τῆς λέξης «ἐξίζει» ἂν ἀλήθεια ὁ Πάουλ δὲν ἔγραφε τίποτα παρόμοιο. Μὰ νὰ τί γράφει: «Ἄλλὰ ἡ ἐπὶ τὸν κανόνα τούτων ἐπίδρασις τῆς σκηνῆς περιορίζεται ἐν μόνον τοῖς φθόγγοις διότι ὡς πρὸς τὰ ἄλλα τὴν γλῶσσαν ἐπιβάλλουσιν εἰς τὸ θεᾶτρον οἱ ποιηταί». (Μετὰφρασις Γ. Χατζηδηκίου). Τὴ φράσιν αὐτὴν ὁ κ. Σκιας δὲν τὴν ἐπρόσεξε γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ παραξηγήσῃ ὅτι λέει ὁ ἐπικριτὴς.

(Ἔχει συνέχεια)

ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

ΑΥΓΗ

Στὴς χαρταυγῆς τὸ σὺντομιό, ποὺ τὰ σκοτάδια [φείγουν,

πόθος κρυφὸς νὰ φτερωθῶ ἐν τῇ θεῖᾳ τῆς κολυμπήθρα,

νὰ λούσω τὰ φτεροῦλά μου σὺν τῷ νεῖ ἡμέρα καὶ νὰν τὰ βᾶψω τ' ἄπλερα μὲ τ' ἄυλο ροδοχρῶμα...

Νὰ νοιώσω μὲσ' ἐν τῇ στήθειά μου, ποὺ ἀπ' τὴ χολὴ [βαραίνουν,

τῆς χαρταυγῆς τὸ ἄροσιό, τὸν ἥλιο ἐν τῷ πλευρῷ μου.

ποὺ μὸλις θᾶβγαινε ἀπαλὸς νὰ μὲ φιλή ἐν τῷ στόμα.

ΡΩΜΟΣ ΦΙΑΤΡΑΣ

μέσα σάλους, ἐνῶ ὁ ξένος εἶχ' ἀνοιχτὸ σὰ χάθω τὸ στόμα του καὶ ὁ Ἰδρωτὰς ἐπέφετε ἀπὸ τὸ πρόσωπό του πολὺχρωμος καὶ τόβαρε μὲ τὸ κοσμεντικὸν δίνοντάς του τὴν πιὸ ἀπάσια ὄψη. Ἡ παχιά—αὐστηρὴ κυρία σιάχωνταν ἀκατάπαυστα ἐν τῇ καθίματι τῆς καὶ χτυποῦσεν ἀνυπόμονα τὰ χεῖλιά της. Ἦταν ἀπελπισμένη μ' αὐτὰ τὰ ρεντίκολλα! Σὲ μιὰ στιγμὴ μάλιστα φούσκωσε τόσο πολὺ τὴ μάγουλά της, ποὺ ὁ καθηγητὴς, ἂν δὲν κοιτοῦσε ἐπίμονα τὸ πάτωμα θὰ μποροῦσε νὰ ἰδῇ πῶς τὰ μικρὰ της ματάκια εἶχαν πνιγεῖ.

Σαφνικὰ ὄλοι ἔβγαλαν ἓνα «ἄχ!» καὶ ἔπεσε κατακουρασμένος καθένας σ' ὅποιον καθίσμα βρῆκε μπροστά του. Ὁ ξένος χαιρέτησε γλήγορα ὅσους μπόρεσε περσότερους, ἔκαμε μύριες ὑπόκλισεις καὶ ἐχάθηκε, ἐνῶ οἱ περσότεροι προσκαλεσμένοι τὸν ξεπροβόδισαν ἴσα μὲ τὴν σκαλα καληνυχτίζοντάς τον μὲ βγνομωσὶν. Ὁ κύριος δικηγόρος εἶπε καὶ ἐκλείσταν τὴν πόρτα ὕστερα. Ἄμα βρῖθησαν χωρὶς τὸν ξένο ἀρχίσαν ὄλοι νὰ ξαναρωτᾶνε ποῖος εἶταν. Κι' ἀφοῦ ἀποσυζήτησαν καὶ σιωπήσαν, ὁ κύριος καθηγητὴς, ποὺ κοιτοῦσε κείνη τὴ στιγμὴ τὸ ταβάνι, χωρὶς νὰ καταβάσῃ τὰ μάτια του, ἀνοίξε ἓνα πελώριον στόμα καὶ μὲ ξενοιασιά, σὰ νὰ διάβαζε τίς λέξεις γραμμένες ἐν τῷ ταβάνι, εἶπε «Αὐτὸς εἶταν ὁ σιὸρ

Τζώρτζης ὁ Μπόλης». Σαν ἀκλίσειε κατὰ τὸ στόμα του καὶ δὲν ξανάπε τίποτα. Κανένας δὲν τὸ πίστευε ἀπὸ. Ὅλοι ἐγνώριζαν τὸ σιὸρ Τζώρτζη ποὺ συμμαζώνονταν σὺν ποτικὸς ἀπὸ τίς ἐνιαὶ τὸ βράδι ἐν τῷ σπιτί του, ἐν ἄνθρωπο τόσο ἡσυχο, δειλό... Ἄδύνατο αὐτό!

Ὁ ξένος ἀφοῦ βρῖθηκε ἐν τῇ ἀκρῇ τοῦ δρόμου ἐστρεψε τὸ κεφάλι του καὶ στάθηκε κοιτῶντας τὸ σπῆτι τοῦ κυρίου δικηγόρου. Τὰ φωτισμένα παράθυρα εἰδείχον ἐν τῷ ἀντικρινῷ κατὰκλειστο σπῆτι καὶ ἐν τῷ δρόμῳ μεγάλα φωτεινὰ τετράγωνα, ποὺ διέσκισαν οἱ ἥσκιοι τῶν προσκαλεσμένων, ἥσκιοι ποὺ προχωροῦσαν μεγαλώνοντάς κ' ὕστερα ἔσθωναν μέσα ἐν τῷ νύχτα.

Ἦστερα πῆγε ἐν τῷ σπιτί του, χτύπησε τὸ κουδούνι καὶ κατέβηκε ἓνας ὑπερήτης μὲ στολή—τὴ μόνη ποὺ ἀξιώνονταν κ' ἐβλεπεν ἡ χώρα—νὰ τ' ἀνοίξῃ. Μπῆκε μέσα ἐν τῷ δωματίῳ του, ἀναψε τὴ λάμπα καὶ ἐκάθησε σ' ἓνα καθίσμα κοιτῶντας ἀντικρυ τοῦ μιὰ εἰσιογραφία ποὺ τὸν παράστανε μὲ στολή Ρούσσου πρόξενου, δῶ καὶ εἰκοσιδύο χρόνια, τότες ποὺ ἔλπιζεν ἀκόμα πῶς θὰ παντρευτῇ τὴν κυρία Παγουδάκη. Στ' αὐτὰ του βοῦίζεν ὁ λόγος τῆς «σιὸρ Τζώρτζη!» ποὺ τὸν ἔκανε νὰ χαμογελήσῃ

ἀπὸ ἱκανοποίησιν. Ἐβγαλε τὴν μπερούκα, τὰ γένεια, πλύθηκε καλὰ-καλὰ, ἔλειψε τὰ μούτρα του κολώνια, ὕστερα λιχάκι ποῦδρα, ἔβγαλε τὴ στολή, φόρεσε τὴ ρομπὰ του καὶ — νὰ ὁ σιὸρ Τζώρτζης ὁ σιὸρ Τζώρτζης ὁ ἀριστοκράτης, ὁ ταχτικώτερος ἄνθρωπος τῆς χώρας, ποὺ δὲ γέγραφε ποτὶ του καὶ ποὺ τοῦ ζήλευαν τὴ ροδοκοκκιναδὰ ἀκόμα καὶ τὰ παλληκάρια! Περπατοῦσε πάνω-κάτω ἐν τῇ κάμαρᾳ του, μὴ βρῖσκοντάς ὀρεξίν γιὰ ὕπνον, ἔβγαλε τὴ φωτογραφία τῆς κ. Παγουδάκη, ὅταν εἶτανε κορίτσι, τὴν πίθωσε πάνω ἐν τῷ κομμῷ καὶ ξανάπλασε τὴ σκηνὴ ποὺ γίνηκε ἐν τῷ σπιτί τοῦ κυρίου Ταβλή. Μὰ δὲ φχαριστίοταν μόνο σ' ὅτι συνέβηκε. Φαντάστηκε πῶς ἡ κυρία Παγουδάκη τοῦ μιλάει γιὰ συμπάθεια (ποτὶ ὁ σιὸρ Τζώρτζης δὲν ἔλεγε: ἔρωτας, ἀγάπη, μὰ: συμπάθεια) πῶς ὅλες τὰ χάνουν καὶ ἐν τῷ τέλος ὁ κύριος Ταβλή θυμῶναι μὲ τὸ σιὸρ Τζώρτζη. Μὰ νὰ ἡ κυρία Παγουδάκη ποὺ σηκώνεται καὶ τὸν ὑπερασπίζει. Τᾶκουγε τὰ λόγια τῆς. Στάθηκε ἐν τῇ μέσῃ τῆς κάμαρας καὶ αὐτιάχονταν χαμογελώντας ἀπὸ φχαριστίαν καὶ μὲ μισάνοιχτα τὰ χεῖλιά. Ἦστερα ἀπὸ ποῦ τὸ μαθαίνει ὄλ' ἡ χώρα. «Μπράβο ἐν τῷ σιὸρ Τζώρτζη!» Βούκινο γένεται!

Ἦ δὲ αὐτὴ σκηνὴ ξαναφάνηκε καὶ ἐν τῷ ὕπνῳ του. Τὸ πρῶν τὴν δειχθήκε, ὅπως τὴν εἶχε φανταστῇ